

Mato Tkalčević

ISELJENICI IZ HRVATSKOG PRIMORJA U AUSTRALIJI (1800.-1945.)

POČECI DOSELJAVANJA

Raspoloživi podaci ukazuju da su prvi Hrvati podrijetlom iz Hrvatskog primorja i okolnih obalnih predjela stigli u Australiju već početkom devetnaestog stoljeća. To su bili mahom mornari koji su radili na brodovima raznih država svijeta i koji su po dolasku broda u australske luke odlučili ostati na tom kontinentu. Jedna od poteškoća u točnom određivanju njihove nacionalnosti i područja gdje su rođeni jest da su brodski podaci o tim najranijim doseljenicima veoma oskudni i da su ih u to doba australske vlasti registrirale kao Austrijance, Mađare ili Talijane a nikada kao Hrvate. To je bilo iz razloga što Hrvati nisu imali svoje države a njihovo inzistiranje da budu registrirani kao Hrvati bilo je smatrano «bavljenjem politikom». Većini Hrvata su već za vrijeme putovanja u Australiju anglosaksonizirali imena i kao takve obično ih registrirali u brodskim dokumentima.

Među prvima nama poznatim doseljenicima za koje sa sigurnošću znamo da su podrijetlom iz Hrvatskog primorja i okolnih predjela su: Josip Frančić, Pavel Matešić, Pavao Doričić, Ivan Žubrinić, Josip Žanić, Andrija Matesić, Prospero Stanić, Franjo Frančić, Ludvigo Rubišić, Francis Cetina, Anton Dorić, Ivan Pezely, Bartol Šubat, Ivan Kučan i Pavle Vidas.¹

Josip Frančić rođen je 1816. u Lošinju, a u Australiju je stigao 1847. brodom General Wyndham. Naselio se kod Abercombie Rivera gdje se bavio povrcarstvom.

¹ Mary Stenning, *Australian Slavs*, Sydney, str. 7.

Pavel Matešić rođen je u Kukuljanima i došao je u Australiju godine 1856. Nastanio se u Lismoru gdje je postao jedan od najimućnijih ljudi toga područja. Posjedovao je hotel i brojna imanja koja su u tadašnje vrijeme procijenjena na više od 50.000 engleskih funta. Bio je oženjen ženom anglosaksonskog podrijetla i živio je u izolaciji od drugih Hrvata više od 30 godina².

Pavao Doričić rođen je 23. siječnja 1839. u Kostreni. Još dok je bio dijete njegov otac, mornar po zanimanju, nestao je za vrijeme brodoloma. Po tadašnjem austrijskom zakonu njegova starija braća Grgur i Fortunat, trebali su preuzeti skrb za obitelj, a najmlađi brat Pavao trebao je služiti vojsku ne samo za sebe već i za svoja dva starija brata. Kako bi izbjegao služenje tako dugog roka, Pavao Doričić otišao je u Bakar gdje se zaposlio na brodu «Nikola Sentić». Po dolasku u Indiju napustio je brod i živio u Indiji četiri godine. Nakon toga došao je u Australiju i tamo živio duže vremena. Poslije je otputovao u Novi Zeland gdje je i umro 1928. godine. Njegovo pravo ime otkriveno je tek prije dvadesetak godina kada je njegova rođakinja, Marija Žgur iz Kostrene, pročitala članak dr. Ivana Čizmića, jednog od najpoznatijih hrvatskih povjesničara, o «Nikoli Sentiću» u časopisu Matice iseljenika Hrvatske³.

Ivcan Žubrinić rođen je 28. ožujka 1861. nedaleko Senja. Kao dječak pomagao je ocu prevoziti konjima drvene trupce u Senj koji su se potom tovarili na brodove. U jednoj od takvih prigoda Ivan Žubrinić se u Senju potajno ukrcao na brod. Nekoliko dana potom, kad je brod već bio na putu za Englesku, otkriven je i primljen za člana posade. Na jednom od putovanja na brodu Achmere, koji je prevezio iseljenike iz Engleske u Australiju, upoznao je Irkinju po imenu Rose Gornley koja je putovala rođacima u Port Pirie, u Južnoj Australiji. Kad je 1882. brod doplovio u Melbourne, Ivan Žubrinić je tajno napustio brod i uzeo Rose Gornley za ženu. Nastanili su se u Port Pirie i imali su desetoro djece⁴.

O ostalima spomenutima najranijim doseljenicima podaci su veoma oskudni. Josip Žanić je rođen u Novom Vinodolskom, a stigao je u Australiju brodom Oceana, 1874.

Andrija Matesić iz Kukuljana stigao je 1875. brodom Musla.

Prospero Stanić, rodnom iz Lošinja, stigao je 1878. s brodom Wakatipu. Kao njegovo zanimanje zabilježeno je «umjetnik».

Franjo Francić je rođen u Voloskom i došao je 1878. U arhivima je zabilježeno da je u kasnijim godinama bio vlasnik trgovine mješovitom robom u Sydneyu.

Ludvigo Rubišić, rodnom iz Rijeke, stigao je 1882., Francis Cetina, također rodnom iz Rijeke, došao je 1883., Anton Dorić je rođen u Bribiru i stigao je 1886.,

² Mato Tkalčević, Povijest Hrvata u Australiji, Melbourne, str. 14.

³ Nenad Gol, Časopis Matice iseljenika Hrvatske, 34/1984., Zagreb, str. 44.

⁴ Tkalčević, op. cit. str. 22.

Ivan Pezely iz Rijeke došao je 1888., Bartul Šubat, Ivan Kučan i Pavle Vidas su rodom iz Hreljina i stigli su 1889.

SUDBINA BRODA STEFANO

Sudbina hrvatskog broda Stefano značajan je i tragičan događaj u povijesti Hrvata na australskom kontinentu. Među članovima posade bilo ih je nekoliko podrijetlom iz Hrvatskog primorja i okolnih obalnih predjela. To su Martin Osojnak iz Rijeke, Grgur Pavišić i Fortunat Bučić iz Sušaka, te Dinko Antončić i Josip Perančić iz Lošinja⁵.

Brod Stefano, dužine 160 stopa i 857 tona nosivosti, sagrađen je 1873. u Rijeci. Vlasnik broda bio je Nikola Bačić. Najstariji član posade bio je Vlaho Miloslavić - bilo mu je samo 25 godina, i to mu je bilo prvo putovanje u svojstvu kapetana broda. Najmlađi član posade bio je Henrick Grose, dvanaestogodišnjak, koji je na svoju molbu primljen u Cardiffu za člana posade.

Natovaren ugljenom brod Stefano je napustio luku Cardiff 31. srpnja 1875. i uputio se prema Hong Kongu. Brod je imao mirnu plovidbu do Rta dobre nade. Tamo je brod zahvatila snažna oluja koja je trajala punih devet dana. Miho Bačić, sedamnaestogodišnji član posade i nećak vlasnika broda, zapisao je da su valovi bili tako veliki da su morali kormilara Josipa Perančića uže tom vezivati za palubu, kako ga valovi ne bi ponijeli u more. Radi spomenute oluje i guste magle koja ih je danima pratila, brod Stefano izgubio je smjer i 26. rujna 1875. umjesto Hong Konga ugledali su Cape Cuvier, 80 milja sjeverno od Carnarvona u Zapadnoj Australiji. Kapetan Vlaho Miloslavić htio je na tom mjestu utvrditi točan položaj broda i onda krenuti prema Hong Kongu. Međutim, idućeg dana, 27. rujna oko 2 sata i 30 minuta ujutro, nastala je snažna oluja i oko 14 kilometara jugozapadno od Point Cloatesa brod je udario u podvodni greben, pomorcima poznat pod imenom Black Rock. More je počelo snažno prodirati u utrobu broda i postalo je očigledno da posada mora odmah napustiti brod. Međutim, radi jakog vjetra i golemih valova, spuštanje čamca za spašavanje u more bilo je gotovo nemoguće. Valovi koji su se prelijevali preko palube odnijeli su sa sobom Grgura Pavišića i nekolicinu drugih mornara. Iduća žrtva bio je dječak Henrich Grose. Prvi čamac za spašavanje koji se spuštao u more i u kojem se on nalazio smrskan je u bok broda i Henrich je nestao u valovima. Drugi čamac za spašavanje u kojemu se nalazio Martin Osojnak doživio je istu sudbinu. Miho Bačić uspio se prihvatiti za gredu razbijenog čamca i proveo je

⁵ Smoje, Neven, Shipwrecked on the North West Coast: The Ordeal of the Survivors of the Stefano, «Journal of the Royal Western Australian Historical Society», Perth, 1978.

u moru više od deset sati prije nego što se uspio dočepati obale. Nekoliko sati potom, u neposrednoj blizini Miha Bačića, doplivali su do obale Karlo Kosta, Toma Dediol, Ivan Lovrinović i Fortunat Bučić. Upravo u sumrak Ivan Jurić je nadčovječanskim naporima doplivao do obale. Iscrpljeni, ali sretni da su ostali živi, brodolomci su proveli noć na pješćanoj plaži. Ujutro, iznenađeni i puni divljenja ljudskoj izdržljivosti, ugledali su kako je Dinko Antončić doplivao do obale. Nekoliko sati potom, našli su na obližnjoj pješćanoj plaži onesviješćene ali još žive, Nikolu Brajevića i Diodata Vulovića. Istoga dana valovi su izbacili na obalu mrtvo tijelo Pave Radovića.

Raspoloženje i moral preživjelih Hrvata je znatno su porasli kad su valovi izbacili na obalu bačve s vodom i hranom. Poslije toga potanko su i pažljivo razmotrili svoju nezavidnu situaciju. Znali su da su tisućama milja udaljeni od svake europske civilizacije. Nakon što je Kosta procijenio da je rijeka Gascoyne oko dva stupnja južnije od mjesta gdje su se oni nalazili, svi su se jednoglasno složili da se upute prema jugu.

Put prema jugu započeo je 1. studenog 1875. Hodali su preko pješćanih plaža, a gdje to nije bilo moguće kroz šumu i gusto šipražje. Nakon nekoliko dana prvi su puta susreli domoroce. Njihove početne bojazni od domorodaca pokazale su se neopravdanima. Domoroci su prema njima bili prijateljski raspoloženi i opskrbili ih vodom. Nakon još tjedan dana pješćaćenja prema jugu, ponovno su sreli još jedno pleme domorodaca. Njihovoj radosti nije bilo kraja kad su među njima prepoznali Josipa Perančića, za koga su vjerovali da se utopio. On im je ispričao da su ga domoroci našli onesviještenoga na obali i njegovali ga dok se nije oporavio.

Idući dan, nakon što su ih domoroci opskrbili vodom, brodolomci su zajedno s Josipom Perančićem nastavili put prema jugu. Put je dobrim dijelom bio neprohodan, a dnevne vrućine neizdržljive. Vodu i hranu gotovo su svu bili potrošili. Iscrpljenost i malaksalost zbog vrućine i nedostatka vode bili su očigledni među preživjelim Hrvatima. Beznađe i očaj otvoreno su se pokazivali. Potkraj prosinca 1875. za vrijeme jedne od tropskih oluja, Josip Perančić je počinio samoubojstvo. On se svom snagom zaletio glavom u zid pećine i na mjestu ostao mrtav. Dana 13. siječnja 1876. Karlo Kosta je umro od žeđi i malaksalosti. Ubrzo potom smrt među brodolomcima postala je svakodnevna pojava. Od žeđi, sunčanice i iscrpljenosti umrli su Ivan Lovrinović, Nikola Brajević, Diodat Vulović, Toma Dediol, Fortunat Bučić i Dinko Antončić. Jedini koji su ostali na životu bili su Miho Bačić i Ivan Jurić.

Znajući da je i njihova smrt samo pitanje dana, odlučili su vratiti se na sjever, odakle su došli, u nadi da će naići na domoroce i s njima tako ostati na životu. Njihova odluka pokazala se ispravnom. Krenuli su natrag prema sjeveru i nakon nekoliko dana naišli su na starosjedilačko pleme. Domoroci su im dali vode i njegovali ih dok im se zdravlje nije povratilo.

U idućih nekoliko mjeseci Miho Bačić i Ivan Jurić ostali su živjeti sa starosjediocima. U to vrijeme oni su u dobroj mjeri naučili jezik i običaje domorodaca kao i vještinu traženja vode i hrane. Njihovo najveće iznenađenje bio je domorodački običaj da jedu umrle članove plemena. Miho Bačić je u svojim zapisima slikovito opisao kako su domoroci ispekli na žeravici tijelo umrlog djeteta.

Dana 18. travnja 1876. među domorocima je nastalo veliko uzbuđenje. Jedan od njih je opazio na pučini oceana jedrenjak. To je bio jedrenjak po imenu Jessie koji je jednom godišnje dolazio u taj dio Australije u potrazi za biserima. Nakon što se brod usidrio u zaljevu, kapetan broda Charles Tuckey je u malom čamcu na vesla stigao do obale. Bio je veoma dirnut kad je čuo za sudbinu broda Stefano i njegove posade. On je uzeo Mihu Bačića i Ivana Jurića na brod i pružio im svu moguću pomoć.

Nekoliko dana kasnije oni su otplovili prema Fremantleu gdje su stigli 5. svibnja 1876. Unatoč toplom gostoprinstvu i ponudama zaposlenja, Miho Bačić i Ivan Jurić odlučili su se vratiti u Hrvatsku. Oni su otputovali iz Fremantlea 31. kolovoza 1876. i zauvijek napustili kontinent gdje su Hrvati, članovi broda Stefano našli svoju smrt⁶.

ODISEJA PAVLA VIDASA

Jedan od najistaknutijih Hrvata koji se tijekom devetnaestog stoljeća naselio u Australiji je Pavle Vidas. Rođen je 18. veljače 1858. u Hreljinu gdje je i umro 23. kolovoza 1928.

U Australiju je stigao godine 1889. Njegovi zapisi o životu Hrvata na tom kontinentu dragocjen su dokument koji nam predočuje vremena i okolnosti u kojima su oni tada živjeli. Njegove zapise je gotovo stotinu godina kasnije sudio T. A. Mursalo uz pomoć Ilone Sinović, rođene Korunić, fra Ive Perovića i pomorskog kapetana M. Dragustina iz Rijeke.

O svom putovanju u Australiju i životu na tom kontinentu Pavle Vidas je zapisao: «Na brodu za Australiju sreo sam grupu Hrvata Bunjevaca, obučenih u narodnu nošnju... Bili smo svi dobre volje, žensko i muško. Jedan od njih, imenom Duje, uzme tamburicu i začme udarati: «Mi smo braća sinci hrvatskog plemena.» Kako sam bio dobre volje i ja zapjevam uz tamburu. No i da nisam bio dobre volje, bio bih zapjevao kad sam čuo hrvatsku glazbu...

⁶ Gol, Nenad, Katastrofa barka Stefano i Prvi hrvatski doseljenici u Australiji, «Iseljenički kalendar 1980.», str. 175, Zagreb, Smoje, op. cit., str. 339.

...Hrvatskog društva (u Australiji) nije bilo nikakova. Ako im što kažeš kako je sada u Hrvatskoj, kao škole i društva, ne da ni uha napeti zato, nego kaže da je narod kod nas bedast i zelen, a on siromah ne može od bedastoće ni stajati, bršljana bi se najeo kako je zelen. Do domovine ne drži ni najmanje nego sve hvali Englesku i onu njegovu ženu Englezicu koja ga ošine više puta te ne sme ni plakati...

...U Sydneyu šetao sam po gradu i tu nadem jednog Hrvata gostioničara oženjenog jednom Englezicom te nas on pita odakle smo. Mi (ja i moj pajdaš – također iz Hreljina) kažemo da smo iz Hrvatske a on kaže da Vi ste austrijci. Žali Bože, nije ni znao gdje je Hrvatska, a on je isto Hrvat. Tu kod njega spavamo i jedemo. Kod njega je bilo još naših Hrvata te i oni kažu da nema Hrvatske. I radi toga se nas dva dogovorimo da što ćemo mi ovdje među barabama i gledali smo ići gdje bilo drugdje.»⁷

O povijesno poznatom velikom štrajku u Broken Hillu, području oko 800 kilometara sjeverno od Melbournea gdje su se tada nalazila najveća nalazišta srebra i olova u svijetu, Pavle Vidas je kazao: «Mi rudari smo radili 8 ura i dobivali 10 shillinga. No kapitalisti engleski su počeli napadati na siromašan narod, te su htjeli sniziti plaću. No ovaj sav narod se dade na štrajk koji potraje 7 mjeseci. Sindikat nam je davao hranu a društva su izlazila po gradu sa muzikama i išli smo na misu svaki dan, sve da će Bog dati bolje. Štrajk smo izgubili i kad se počelo raditi kažu nam da Hrvate neće nijednoga zaposliti. Jedine Englezice su bile s nama dobre, jer da smo mi junaci a njihovi muževi su babe. Za vrijeme štrajka mi Hrvati smo uvijek održavali posebne sastanke, i na čelu su bili dva Tirolca i jedan Bodul koji su nam uvijek govorili da budemo junaci. Ali na kraju oni odoše raditi a mi ostasmo junaci bez novca i bez posla. Za vrijeme štrajka ovi naši čelnici su nam govorili da ćemo ustrojiti austrijansko društvo, te im je narod davao 10 shillinga kao članarinu. Ja im nisam davao ništa, jer sam im na čelu čitao da su izdajice.»⁸

Nakon dolaska u Melbourne Pavle Vidas je dobio posao u jednom od tamošnjih hotela: «Na prizemnom katu bila je gostionica a na gornjem katu bila je kuhinja. Tu sam ja spuštao na prizemni kat jela s punim tanjurima, a gore dizao prazne. Jednog dana sam za vrijeme objeda s nekim poduze razgovarao a istovremeno sam liftom spuštao hranu, juhu, meso i slatkiše. To sam ja tada to dolje nekako naglo spustio i to sve padne i sve se polupalo. Dođe gospodar i odmah me istjera.»

Pavle Vidas obavljao je razne poslove i po unutrašnjosti kontinenta. U mjestu Hay, oko 400 kilometara sjeverno od Melbournea, radio je u pivovari i kao

⁷ T. A. Mursalo, *Iseljništvo Pavla Vidasa*, str.18.

⁸ *Ibid.* str. 29.

vrtnar kod časnih sestara. O tome kaže: «Tu je bila pivovara i kako sam bio već proglašen dobrim vrtnarom, radio sam tamo oko mjesec dana i za to vrijeme nos mi je uvijek bio u pjenu od pive. Dakle završim tu posao i onda me pitaju koludrice da i njima u vrtu radim. Tako sam išao tamo, ali tu se moralo pobožno držati, svako jutro prvo u crkvu, pa tek onda na posao. Ništa me nije više mučilo nego objed ili večera na stolu, a mora se moliti po pola sata. Sigurno bi one molile i više, no ja bih jedva čekao da «razmaljam».

Nakon višegodišnjeg boravka u Australiji i života po svim ostalim kontinentima svijeta, Pavle Vidas vratio se u svoju domovinu Hrvatsku i tamo pokušao započeti novim životom. Njegove opaske o tadašnjem društvenom i političkom životu u Hrvatskoj mogle bi imati relevantnost i danas kao što su imale i prije sto godina: «U Zagrebu nadem mjesto u Ilici 124 da ću tamo otvoriti mali dućan (trgovinu). Učinim molbe za dozvole ali mi kažu prijatelji da ću morati čekati i do tri mjeseca dok mi dozvole dođu. Ja njima kažem kako po svijetu svugdje se dozvole dobiju za jedan dan. Tako ja, ajde danas, ajde sutra u Gornji Grad, neki činovnik pita za litru vina, neki za dvije. Činovnici napali na mene da bi ja sve htio odmah, a oni nisu prisiljeni da rade više nego što mogu. No ja vidim, kada im dođe koji prijatelj, odmah mu učine sve što hoće. Kažem prijatelju, da su ovi činovnici u Americi, odmah bi bili istjerani...

Išao sam više puta i u Sabor na Galeriju. Gledao sam i kad predsjednik govori... kako tada svi vladinovci (iz vladajuće stranke) kimaju glavama, da tako je, - a kad govori koji od opozicije, vladinovci onda mrmljaju kao da im je opozicija pečenjku izjela. U Zagrebu sam vidio kako se bore stranke jedna protiv druge, a sve su to Hrvati, to je čudnovato.»⁹

DOSELJAVANJE U XX. STOLJEĆU

Početak dvadesetog stoljeća doseljenici podrijetlom iz Hrvatskog primorja bili su već nastanjeni po svim državama ovog prostranog kontinenta. To je doba kada je započeo proces grupnog doseljavanja. Doseljenici koji su već bili u Australiji pisali su svojim rođacima i mještanima o svom životu na tom kontinentu i mnogi od tih su im se potom pridružili u Australiji.

Vrijedno je naglasiti da su nakon izbijanja Prvog svjetskog rata većina doseljenika iz Hrvatskog primorja (i iz čitave Hrvatske) koji još nisu imali australsko državljanstvo bili uhićeni i internirani u koncentracione logore uspostavljene za građane neprijateljskih zemalja. Značajan je bio i broj onih Hrvata koji su se kao građani neprijateljske zemlje morali svake sedmice prijavljivati kod njihove

⁹ Ibid.

najbliže policijske postaje. Takvi su postupci australskih vlasti prema Hrvatima bili i unatoč činjenici da su oni bili lojalni australski građani i unatoč činjenici da su većina iseljenih i domovinskih Hrvata bili politički protivnici tadašnje Austro-Ugarske monarhije. U spomenutim logorima brojni doseljenici iz Hrvatskog primorja dočekali su svršetak rata pod veoma teškim okolnostima. Najpoznatiji logori bili su Rottnest Island u Zapadnoj Australiji i Liverpool u New South Walesu. Pokušaji bijega iz tih logora bili su veoma česti. Anton Splivalo, najmlađi hrvatski zatočenik – imao je samo 12 godina - zapisao je: «Posebno se sjećam smrti Joze Millishicha... Jedne nedjelje, on je u momentu dobivene nadnaravne snage preskočio dva i pol metra žičanu ogradu. Istog trenutka vojnik u obližnjoj stražarnici dignuo je uzbunu i veći broj vojnika istrčao je s puškama iz stražarnice. Gromoglasnim povicima «Za Kralja i domovinu», neki stojeći a neki klečeći, pucali su u jadnog Dalmatinca sve dok se njegovo tijelo, izrešetano mecima, nije srušilo na zemlju. Ja vjerujem da nijedno živo biće kao čovjek ne može biti tako istrenirano da ubija s takvim zadovoljstvom.»¹⁰

Nakon završetka Prvog svjetskog rata broj doseljenika podrijetlom iz Hrvatskog primorja bio je u stalnom porastu. Većina njih nastanili su se u Zapadnoj Australiji i New South Walesu. Tek manji broj njih – kao i ranije – nastanili su se na području Queenslanda i Viktorije.

QUEENSLAND

Doseljenici podrijetlom iz Hrvatskog primorja naselili su se u Sjevernom Queenslandu u blizini naselja Dimbulah, Innesfail, Townswill i Cairns. Većina njih radili su na sječi šećerne trske i, kasnije na, uzgoju duhana. S uvođenjem strojeva koji su zamijenili ljudske ruke kod sječe šećerne trstike, broj Hrvata na navedenim područjima postepeno je smanjen. U razdoblju poslije Drugog svjetskog rata Hrvati su uglavnom doseljavali na područje Brisbane, Gold Coasta, Surfers Paradisa i Sunshine Coasta. U tim godinama spomenuta područja razvila su se u najpoznatije turističke predjele Australije. Hrvati koji žive na tim područjima našli su zaposlenje u građevinskoj industriji.

VIKTORIJA

Broj doseljenika iz Hrvatskog primorja koji su se naselili u ovoj državi nije bio značajan sve do Drugog svjetskog rata. Većina doseljenika koji su stigli na

¹⁰ Anthony Splivalo, Home Fires, Fremantle, str. 195.

ovo područje u godinama prije Prvog svjetskog rata našli su privremeno zaposlenje na imanju Trajana Drvenice, u Mooroopni, oko 150 kilometara sjeverno od Melbournea. Nakon što su neko vrijeme proveli u Mooroopni, oni su u većini slučajeva produžili dalje u ostala područja ove države u potražnji za stalnim zaposlenjem. Početkom dvadesetog stoljeća Trojan Drvenica bio je najpoznatiji Hrvat u Australiji. On je stigao na ovaj kontinent 1860. Nakon što je neko vrijeme sproveo na nalazištima zlata kod Ballarata u Viktoriji, s ušteđenim novcem kupio je zemlju u Mooroopni i počeo se baviti vinogradarstvom. Za desetak godina njegova vina postala su najtraženija na tom kontinentu. Nakon toga Trojan Drvenica je odlučio izlagati svoja vina na svjetskim tržištima, uključujući Francusku, Italiju, Njemačku i Englesku. U tome on je bio nevjerojatno uspješan i njegova vina ubrzo su dobila najveća svjetska priznanja. Dobio je više od 300 zlatnih i srebrnih medalja. To je rekord koji do današnjeg dana nije nadmašila nijedna druga vinarija u Australiji.

Također je malo poznato da je Trojan Drvenica tvorac službenog australskog grba. Naime, grb na bocama Trojanovih vina sastojao se od klokana i emua koji se gledaju stojeći jedan nasuprot drugome.

Jednoga dana Trojana Drvenicu posjetili su izaslanici australskog predsjednika vlade i izvijestili ga da je savezna vlada odlučila preuzeti njegov grb za službeni grb Australije i u tom slučaju Trojan Drvenica neće više smjeti upotrebljavati taj grb na bocama svojih vina. Trojan ih je pažljivo saslušao i odgovorio: «Ja sam došao u ovu zemlju raditi i stvarati bez preuzimanja tuđih ideja. Vratite se svom predsjedniku i kažite mu da i on to isto učini.» Ishod ovog protivljenja bio je dug sudski proces, a sadanašnji australski službeni grb je, s manjim izmjenama, skoro identičan grbu na bocama Trojanovih vina.¹¹

NEW SOUTH WALES

Početkom dvadesetog stoljeća država New South Wales je, na Zapadnoj Australiji privukla najveći broj doseljenika podrijetlom iz Hrvatskog primorja. Njihove najznačajnije koncentracije bile su u rudarskom području Broken Hilla i u okolini Sydneya.

U godinama između dva svjetska rata mogućnosti zpošljavanja i rudnicima srebro i olova u Broken Hillu bile su sve manje i broj hrvatskih doseljenika na ovom području postepeno je opadao. Već u godinama neposredno prije početka Drugog svjetskog rata, Broken Hill je prestao biti političkim i društvenim središtem Hrvata na ovom kontinentu. Tu ulogu je postepeno preuzeo Sydney.

¹¹ Tkalčević, op. cit.

Većina hrvatskih doseljenika počeli su se naseljavati u okolici Sydneya gdje su se mnogi od njih počeli baviti peradarstvom i povrćarstvom. Značajan broj doseljenika podrijetlom iz Bribira i Grižana naselio se u zapadnim predgrađima Sydneya, posebice Cabramatte, Paramatte, Fairfielda, Bankstowna, Liverpoola i Bonnyriga.

Najznačajnije koncentracije doseljenika podrijetlom iz Hrvatskog primorja postojale su u Boulder-Kalgoorlie i, kasnije na području Fremnantlea.

BOUDLER KALGOORLIE

Područja nalazišta zlata u Boulder Kalgoorlieu privukla su krajem devetnaestog i početkom dvadesetog stoljeća najveći broj doseljenika iz Hrvatskog primorja. Anthony Splivalo je zabilježio da je na tom području već krajem devetnaestog i početkom dvadesetog stoljeća, žena poznata pod imenom Marija Lošinjka, posjedovala privatni hotel u koji su svraćali brojni doseljenici.¹² Većina njih zaposlili su se u tamošnjim rudnicima zlata i na sječi okolnih šuma.

Prvih godina nakon Prvog svjetskog rata ovo područje bilo je kulturno i političko središte hrvatskih doseljenika na ovome kontinentu. Postoje podaci koji ukazuju da je na ovome području godinama između dva svjetska rata osnovano i prvo iseljeničko društvo pristalica domovinske Hrvatske seljačke stranke. Mladen Car je o tome zapisao: «Prije izvjesnog vremena posjetio sam u bolnici u Framantleu Franka Piškulića iz Novog Vinodola. To je jedini naš preživjeli od prijeratnih emigranata koji nikada nije promijenio hrvatsko ime. On je sada u 90. godini i počeo je zaboravljati, no isto se sjeća godine 1928. kada je ubijen Radić, te da su tada u Kalgoorlieu bile pripremljene velike komemoracije koje je to društvo priredilo. On se ne sjeća kad je to društvo prestalo djelovati, ali svakako po njegovom pričanju djelovalo je još 1928. Vjerojatno je prestalo djelovati za života Živkovićeve diktature u domovini.»¹³

Područje Boulder-Kalgoorlie, gdje je tada živio veći broj doseljenika iz Hrvatskog primorja, značajno je i po tome što su tamo 1934. počinjena i najveća nasilja protiv hrvatskih i svih ostalih doseljenika koji nisu bili anglosaksonskog podrijetla. Naime, nakon izbijanja svjetske gospodarske krize godine 1929. lokalno anglosaksonsko pučanstvo krivilo je doseljenike, posebice Talijane i Hrvate, za tada nastalu nezaposlenost u rudnicima zlata. Spomenuta netrpeljivost pretvorila se u otvoreno nasilje godine 1934. U jednoj od tučnjava u lokalnom hotelu, jedan od poznatih anglosaksonskih rudara je nesretnim slučajem izgu-

¹² Splivalo, op. cit.

¹³ Mladen Car, op. cit.

bio život. Vijest o njegovoj smrti munjevito se proširila po cijelom području. Anglosaksonski rudari masovno su došli pred zgradu uprave rudnika i zatražili otpuštanje s posla svih europskih doseljenika. Međutim, ne čekajući odgovor, oni su preuzeli zakon u svoje ruke. Razoružali su policiju u policijskoj stanici i počeli paliti sve doseljeničke kuće. Doseljenici zatečeni u kućama fizički su bili napadnuti. Toga dana izgorjela je zgrada Hrvatsko-Slavljskog društva.

Idućeg dana nasilje je nastavljeno nesmanjenom žestinom. Zapaljeno je više od 50 doseljeničkih kuća. Toga dana poginuo je Josip Katić. Većina doseljenika pobjegli su u obližnje šume. Jedan od rijetkih koji nije pobjegao bio je Marko Božović. Skupina anglo-saksonskih rudara opkolila je njegovu kuću i trojica su ušla unutra da je zapale. Kad su napali Marka Božovića, on je nožem usmrtio prvoga, teško ranio drugoga, a treći je izbjegao svoju smrt samo zahvaljujući brzini njegova trka iz kuće prema rudarima koji su ga napolju čekali. Kad su ovi čuli što se dogodilo, i oni su pobjegli. Dva dana kasnije stigla su u Boulder Kalgoorlie policijska pojačanja i red je ponovno postepeno uspostavljen. Spomenuta nasilja zadobila su veliki publicitet u australskoj javnosti koja je zajedno sa službenim vlastima snažno stala na stranu doseljenika. Marko Božović bio je sudskom odlukom oslobođen optužbe. Poslije opisanih događaja broj doseljenika iz Hrvatskog primorja je na ovom području bio u stalnom padu. Veliki broj tih doseljenika napustili su ovo područje i naselili se u Fremantleu gdje je u tim godinama prije Drugog svjetskog rata nastala najveća koncentracija doseljenika iz Hrvatskog primorja na ovom kontinentu.

FREMANTLE

Prvi hrvatski doseljenici u Fremantleu bili su podrijetlom iz Crikvenice, a prvi nama poznati doseljenici iz Crikvenice bili su Mirina «Dvorčanin» i Ernesto Matejčić. Oni su stigli na ovo područje već krajem devetnaestog i početkom dvadesetog stoljeća. Mirina «Dvorčanin» i Ernesto Matejčić bili su pioniri ribarstva u Fremantleu.

Mladen Car je zapisao: «Za Ernesta se pripovijeda da je bio strahovito velik, a ruke su mu stizale do koljena. On je posjedovao čamac od šest metara dužine. I kad je plovio po moru, nije trebao da se digne s kormila na stražnjem dijelu broda da bi dosegaio bocu vina na prednjem dijelu broda u provi. Ernesto je bio jako mirne naravi i nije volio svađu. Njegova najveća i jedina psovka bila je: «Slavu vam vašu». Jednom prigodom išli su s njim dva brata na otok Garden Island potezati ratu (mrežu) i ta braća su se počela svađati. Međutim, Ernesto im, kao miran čovjek, kaže: «Braćo, nemojte se svađati, i ovako imamo težak život.» Ali braća nisu poslušala starog Ernesta nego, kad su izašli na kopno, počeli su se tući. Tada se digao Ernesto i zabeštimal (oposovao): «Slavu vam vašu, još ćete se

i tući!» Stavio je svoje ruke na njihove glave, podigao ih obojicu u zrak i potom ih zabio glavom u pijesak do koljena kao dva čavla.»¹⁴

Pred početak Prvog svjetskog rata spomenutom Ernestu Matejčiću i Mirini «Dvorčaninu» pridružila se i nekolicina drugih Crikveničana. Među njima bili su Josip Katnić i njegov rođak, Andro (Andy) Katnić.¹⁵

Josip Katnić rođen je godine 1893. u Crikvenici. Njegov otac, također imenom Josip, bio je ribar i utopio se u moru kad je imao 27 godina. Stoga je njegov sin Josip Katnić morao već od svojih najranijih godina pomagati majci u izdržavanju obitelji. Sa 16 godina stigao je u Fremantle gdje se započeo baviti ribarstvom. Za vrijeme Prvog svjetskog rata, jer još nije imao australsko državljanstvo, morao se je kao državljanin neprijateljske zemlje svake sedmice prijavljivati na policijsku postaju u Framantleu, a kasnije u Geraldtonu.

Godine 1920. Josip Katnić vratio se u Crikvenicu. Nakon što se 1922. oženio, odlučio je ponovno otputovati natrag u Fremantle, gdje je stigao godine 1924. Kao i prije počeo se baviti ribarstvom postao jedan od najpoznatijih ribara tog područja Zapadne Australije. U početku je posjedovao čamac od šest metara dužine kojim je, zajedno sa svojom braćom Stjepanom i Ivanom, plovio na velikim udaljenostima od obale. Kasnije oni su postali vlasnici broda po imenu Curlew koji je bio dug oko 14 metara. S tim brodom su Josip Katnić i članovi njegove posade odlazili na ribarenje po oceanu u trajanju od dvije i više sedmice. Prema bilješkama Jacka Katnicha, ulov od oko tri tisuće kilograma visoko cijenjene ribe rubaca i dhulfish a bio je tada sasvim uobičajen. Ulov od devet velikih vreća jastoga dnevno također je bio uobičajen. Međutim, unatoč dobrom ulovu, život Josipa Katnicha i ostalih Crikveničana ribara bio je stalno u opasnosti. Naime, obalni predjeli Zapadne Australije poznati su po snažnim vremenskim nepogodama i ciklonima razorne jačine. Za vrijeme jednog od najsnažnijih ciklona, godine 1935., Josip Katnić i članovi posade Curlewa bili su zatečeni na otvorenom moru između Geraldtona i Jurien Baza. Unatoč neviđeno jake oluje i golemih valova koji su dosizali do deset metara visine, Crikvenički ribari uspjeli su se dočepati obale i ostati živi. Tom prigodom jedan od članova posade bio je u tolikom strahu da je po dolasku na obalu poljubio zemlju i zavjetovao se da više nikada neće ići na more. On je tu svoju riječ i svoj zavjet i održao. Jack Katnich je u opisu povijesti obitelji Katnić također naveo da se njegov ujak Steve (Stjepan) Car utopio kod Jurien Baya godine 1968. za vrijeme jedne od vremenskih ne-

¹⁴ Iz pisma Mladena Cara upućenog autoru, 1982.

¹⁵ Podatak o Josipu Katniću i njegovom životnom putu dao je njegov sin Jack Katnich u svom kratkom ali veoma vrijednom opisu povijesti njegove obitelji. Jack Katnich je rođen 18. rujna 1934. u Fremantleu i nakon završenih sveučilišnih studija obavljao je niz odgovornih dužnosti u Zapadnoj Australiji.

pogoda. Lokalne novine The Daily News (20. lipnja 1956.) također su izvijestile o interesantnoj epizodi vezanoj uz ribarenje Josipa Katnića i njegoveu posade koje je tada snažni ciklon zatekao na otvorenom moru. Nakon što se more ponovno smirilo, obalne vlasti uputile su helikopter u dlju potragu za nestalim ribarima. Pilot helikoptera je i ugledao brod nestalih crikveničkih ribara i bio je iznenađen što umjesto da od njega traže pomoć spašavanja, članovi posade mirno love ribu i s ponosom pilotu helikoptera pokazuju velike zubace koje su upravo tada uhvatili. Nakon povratka u Fremantle, Josip Katnić je okupljenim novinarima i zabrinutim rođacima dao veoma jednostavno objašnjenje, rekavši da oni nisu znali za zabrinutost svojih obitelji jer da u pogledu ciklona oni nikada nisu bili u bilo kakvoj opasnosti. Naime, čim bi na brodu primijetili da barometar naglo pada odmah su znali da to znači dolazak snažne oluje i žurno su se brodom dočepali obale i sklonili u zaklon već prije ciklona.¹⁶

Josip Katnić povukao se u mirovinu godine 1959. nakon što je na moru proveo više od 55 godina. Umro je u lipnju 1976.

Razdoblje između dva svjetska rata i neposredno nakon Drugog svjetskog rata je vrijeme kad su Hrvati, uglavnom podrijetlom iz Crikvenice, dominirali ribarskom industrijom u Fremantleu i okolnim područjima toga dijela Australije. Među njima su bili: Steve Car, Stjepan Katnić, Stjepan Car, Ivan Katnić, Rudolf Brozičević, Guy Matich, Jack Car, Ivo Vicich (Ivićo), Stanko Vicich (Ćika), Ivo Barac (Sopaljčan), Mario Kostrenčić (Hudina), George Svirac, Frank Katnich, Matt Sillich, Matt Zupan, Steve Zupan, Joe Brozicevich, Frank Brozicevich (Blagdan), Hugo Mandich, Roko Katnich, Matt Radonich, Barny Illich, Peter Car (Pepe Fraka), Peter i Emil Grzich, Spero Novak, Longo Anicich, Stjepan Car (Stipurica), Augustin Car i John Anicich.¹⁷

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Uz već spomenutog Jacka Katnicha, podatke o crikveničkim ribarima u Fremantleu dali su također Martin Car, Mladen Car i Ivica Kostrenčić (Hudina).

Martin Car živi u Crikvenici i sin je Augustina Cara i nećak Stjepana Cara (Stipurice). Dobar je poznavalac brojnih obitelji podrijetlom iz Crikvenice koji su između dva svjetska rata živjeli na području Fremantlea.

Mladen Car je rodom iz Crikvenice, stigao je u Australiju 1948., a živio je u Safety Bayu, naselju nedaleko Fremantlea. Mladen Car je osnivač prvog hrvatskog pjevačkog zbora osnovanog pod hrvatskim imenom na području Perth i Fremantlea.

Ivica Kostrenčić (Hudina) je istaknuti i veoma zaslužni hrvatski djelatnik u radu hrvatske zajednice u Zapadnoj Australiji. Obavljao je dužnost predsjednika Hrvatskog nogometnog kluba Croatia – Perth, Hrvatskog Centra u Fremantleu i Ogranka Hrvatske demokratske zajednice u Perthu.

Sažetak

Doseljenici iz Hrvatskog primorja dali su značajan doprinos gospodarskom razvoju australskog kontinenta. Crikvenički ribari, pioniri ribarstva u Fremantleu u tom dijelu države Zapadne Australije, samo su jedan od brojnih primjera. Sličan doprinos dali su u razvitku građevinske industrije, izgradnji cesta, tunela, hidrocentrala i mnogih drugih industrijskih objekata. U svim većim gradovima ovog prostranog kontinenta teško je naći značajnijih građevinskih objekata na kojima nisu radili doseljenici iz Hrvatskog primorja. Posebice su na tim radovima bili cijenjeni Crikveničani zidari i klesari. U očima australskih poslodavaca doseljenici iz Hrvatskog primorja su smatrani sposobnim, radinim, poštenim i pouzdanim radnicima. Svoje sposobnosti iskazali su djelima i rezultatima svoga rata. Osim toga dali su svoj udio u kulturnim, političkim, društvenim i sportskim djelatnostima australskog društva. Iako se je većina navedenih doseljenika uspješno integrirala u australsku strukturu društva, nikada nisu zaboravili svoj rodni kraj i, unutar okolnosti i uvjeta, nastavili su njegovati hrvatske narodne običaje i hrvatsko kulturno naslijeđe. Posebice su doseljenici iz razdoblja nakon Drugog svjetskog rata bili djelotvorni kod osnivanja škola na hrvatskom jeziku i na upoznavanju australske javnosti s tisućugodišnjim kulturnim naslijeđem Hrvata.

Ključne riječi

Hrvati, Crikveničani, Australija, iseljenici, domoljublje, doprinos australskom društvu

Summary

***Mato Tkalčević* • EMIGRANTS FROM LITTORAL REGION IN AUSTRALIA (1800. – 1945.)**

Immigrants from Littoral region contributed significantly to the economical development of Australian continent. Fishermen from Crikvenica, pioneers of fishing in Fremantle and this part of Western Australia are just one example. People from this region worked in building trade, road and tunnel construction, building of hydro-electric stations and many industrial buildings. Immigrants from Littoral region worked on most buildings in main cities of this large continent. Australian employers have good opinion of croatian workers, since they are capable, good workers, honest and reliable. They showed their value while working and obtaining excellent results. These people gave their contribution to culture, politics, sport and society in general. Although most of them were perfectly integrated in australian society, they never forgot their native land. As much as it was possible they continued to cherish croatian traditions and customs. Those who immigrated after the WW II founded many croatian schools and tried to inform the rest of the country about the croatian traditions.

Keywords

Croatians, Crikvenica, Australia, immigrants, patriotism, contribution to australian society

Literatura

Car, Mladen, Crikvenički ribari u Fremantleu, Pismo upućeno autoru godine 1982.

- Gol, Nenad, Katastrofa barka Stefano i Prvi hrvatski doseljenici u Australiji, «Iseljenički kalendar 1980.», Matica iseljenika Hrvatske, Zagreb, 1980.
- Gol, Nenad, Tko je bio Nicholas Sentch? «Časopis Matice iseljenika Hrvatske», 34/1984., Zagreb.
- Kostrenčić, Ivo, Doseljenici iz Crikvenice u Zapadnoj Australiji, Pisma upućena autoru godine 1989. i 2002.
- Mursalo, T. A., Iseljeničtvo Pavla Vidasa, Hensman Graphics, Johannesburg, 1985.
- Smoje, Neven, Shipwrecked on the North West Coast: The Ordeal of the Survivors of the Stefano, «Journal of the Royal Western Australian Historical Society», Perth, 1978.
- Spilivalo, Anthony, The Home Fires, Fremantle Arts Centre Press, Fremantle, 1982.
- Stenning, Mary, Australian Slavs, Wild and Wooley Pty, Sydney, 1975.
- Tkalčević, Mato, Croats in the Australian Society, Department of the Premier, Government of Victoria, Government Printer, 1978., Melbourne.
- Tkalčević, Mato, Croats in Australia, Victoria College, Burwood, 1978., Melbourne.
- Tkalčević, Mato, Hrvati u Australiji, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1992.
- Tkalčević, Mato, Religion and Ethnic Identification Amongst Croatian Australians, Spectrum Publications, Melbourne, 1989.
- Tkalčević, Mato, Povijest Hrvata u Australiji, Hrvatski svjetski kongres u Australiji, Melbourne, 1998.
- Dr. Uremović, Vladimir, Povijest Crikveničkog ribarstva, Crikvenica 1998. (?).

Bilješka o autoru

Mato Tkalčević, Crikvenica, diplomirani pravnik i profesor sociologije i psihologije, živio je u Australiji od 1960. do 1998.

PRILOZI

1 BROJ DOSELJENIKA PODRIJETLOM IZ HRVATSKOG PRIMORJA U AUSTRALIJI¹⁸

Razdoblje	1800.-1900.	1900.-1947.	1947.-2000.
Broj	25	480	860

2 POSTOTAK DOSELJENIKA IZ HRVATSKOG PRIMORJA KOJI SU SE NASELILI U GLAVNIM GRADOVIMA I POKRAJINAMA AUSTRALIJE¹⁹

Razdoblje	Glavni gradovi	Pokrajine
1800.-1900.	5%	5%
1900.-1947.	26%	74%
1947.-2000.	82%	18%

3 ZANIMANJA DOSELJENIKA IZ HRVATSKOG PRIMORJA U AUSTRALIJI²⁰

Razdoblje	NKV	PKV	KV
1800.-1900.	81%	16%	3%
1900.-1947.	74%	21%	5%
1947.-2000.	44%	39%	17%

¹⁸ Procjene su učinjene na temelju autoru raspoloživih podataka i razgovora s brojnim čelnicima hrvatske zajednice u Australiji.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

Napomena glavnog urednika

U ruci su mi dvije knjige Mate Tkalčevića *Hrvati u Australiji*, Matica hrvatska, Zagreb, 1992. i *Povijest Hrvata u Australiji*, Hrvatski svjetski kongres u Australiji, Melbourne, 1999. To je razlog da dodam i svoju zabilješku, kako bi se upotpunila predodžba o ovom Crikveničaninu, koji svoje starije dane, u zasluženjoj mirovini, provodi malo u staroj a malo u novoj domovini.

Rođen je u Crikvenici 1935. godine, odakle je nakon završenog studija prava, 1960. godine ilegalno otišao u tuđi svijet i novu domovinu našao u dalekoj Australiji. Tu je na Sveučilištu u Melbourneu najprije nastavio studij i završio socijalne znanosti i psihologiju. Tako kompletno obrazovan, marljiv i uporan, kakav može biti naš čovjek, izdigao se visoko na razinu australijske države, pa se ubrzo zaposlio u Ministarstvu socijalne skrbi (kao ravnatelj socijalne skrbi za sjevero-zapadnu Viktoriju), a potom je 1971. imenovan predstavnikom vlade Viktorije u odboru savezne vlade za pitanja međukulturalizma. Po osnivanju ministarstva za useljavanje i etničke poslove države Viktorija obavljao je poslove direktora službi antidiskriminacijskih poslova. Uz to bio je predavač u predmetu etničkih poslova na Policijskoj školi u Melbourneu. Naš marljivi Crikveničanin bio je prisutan u gotovo svim značajnim poslovima iseljeničke politike države Viktorija, inicijator i organizator više konferencija o multikulturalizmu i etničkim pitanjima, surađivao s odgovornim ljudima savezne vlade i vlade države Viktorija u tim pitanjima. Uz to svuda je i revno predstavljao svoju staru domovinu, bio jedan od uglednih Hrvata i aktivno djelovao u hrvatskoj etničkoj zajednici, posebno nakon višestranačkih izbora u Hrvatskoj 1990. godine. Mate je tako bio jedan od onih hrvatskih iseljenika koji su svojim predanim radom svijetom pronosili spoznaje o Hrvatskoj, afirmirali svoju djedovinu i pridonosili ugledu Hrvatske, osobito u sudbonosnim danima borbe za njezinu neovisnost i slobodu.

U prvotnom obliku knjiga «Hrvati u Australiji» tiskana je na engleskom jeziku u Australiji, pa je puno pridonijela u stvaranju potpunije predodžbe o Hrvatima u Australiji i njihovoj etničkoj zajednici, a preko toga i njihovoj staroj domovini. Nešto kasnije dopunjena je i dorađena te potom objavljena u izdanju Matice hrvatske 1992. godine. Tako je i u staroj domovini postalo moguće upoznati život i rad Hrvata u dalekoj Australiji. U prvom dijelu knjige Mate piše o godinama do

II. svjetskog rata, a u drugome o novijim zbivanjima, od kraja II. svjetskog rata do početka devedesetih.

Druga knjiga nosi naslov «Povijest Hrvata u Australiji», a tiskana je na hrvatskom jeziku u Melbourneu 1999. godine. U njenom prvom dijelu nalazi se građa o hrvatskim doseljenicima ranijih godina, u drugom dijelu o razdoblju između 1945. i 1990., a u trećem do 2000. godine. Iz nje nešto potpunije i sistematičnije saznajemo kako su Hrvati ovamo doseljeni, kako su živjeli, koliki su njihovi doprinosi razvoju nove domovine i što su u njoj značili tijekom proteklih više od 200 godina (prema Matinom iskazu pisani dokumenti ukazuju da su prvi Hrvati stigli u Australiju već 1800. godine, ali ima indikacija da je to bilo i prije). Vidi se i kako su se međusobno družili i kako su prihvaćali kulturu nove sredine i participirali u njoj, kako su se povezivali s drugim etničkim zajednicama i u noj sredini stvarali svoje obitelji.

U knjizi čitatelj može naći i velik broj bibliografskih informacija o Hrvatima u Australiji, pa stoga ove dvije knjige predstavljaju nezaobilazni izvor izučavanja povijesti Hrvata u iseljeništvu, kao sastavnog dijela opće povijesti Hrvata, jer našu povijest čini sveukupna povijest hrvatskog življa razasutog posvuda u svijetu.

O Mati Tkalčeviću u australskoj enciklopediji *Rolls of Honor*, tiskanoj godine 1999., zapisano je da je obavljao dužnosti ravnatelja socijalnih služba za sjeverne i sjevernoistočne predjele države Viktorija, direktora prvih državnih multikulturalnih i antidiskriminacijskih služba vlade Viktorije i direktora za odnose između vlade Viktorije i etničkih zajednica u navedenoj državi. Bio je član osnivač savjetodavnih odbora vlade Viktorije: *Migrant Advisory Council*, *Equal Opportunity Council* i *State Emergency Committee of Victoria*. Jedan je od utemeljitelja službene multikulturalne politike na australskom kontinentu. Bio je član Hrvatske zajednice u kojoj je obavljao dužnosti glavnog tajnika i dopredsjednika Hrvatskog svjetskog kongresa u Australiji.